

RESEARCH OUTPUTS / RÉSULTATS DE RECHERCHE

Responsabilisering van werk-lozen in vraag gesteld... en in antwoorden aangeboden

Flohimont, Valérie

Published in:

Tijdschrift voor sociaal recht / Revue de droit social

Publication date:

2013

Document Version

le PDF de l'éditeur

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (HARVARD):

Flohimont, V 2013, 'Responsabilisering van werk-lozen in vraag gesteld... en in antwoorden aangeboden: recensie van het boek van D. Dumont, La responsabilisation des personnes sans emploi en question', *Tijdschrift voor sociaal recht / Revue de droit social*, vol. 3, pp. 766-768.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

DUMONT, D., *La responsabilisation des personnes sans emploi en question - Une étude critique de la contractualisation des prestations sociales en droit belge de l'assurance-chômage et de l'aide sociale*, Bruxelles, la Charte, 2012, 614 p.

Responsabilisering van werk-lozen in vraag gesteld ... en in antwoorden aangeboden

Eind 2012 verscheen het boek van Daniel Dumont, *La responsabilisation des personnes sans emploi en question*, dat het onderzoekswerk van zijn doctoraatsthesis weerspiegelt.

Volgens de woorden van de auteur heeft het onderzoek de vertaling van het begrip 'actieve welvaartsstaat' naar het Belgische positieve recht van de werkloosheidsverzekering en de maatschappelijke bijstand als onderwerp ⁽¹⁾. Meer bepaald beoogt het onderzoek een grondige studie van de juridische vertalingen van de verplichtingen tot responsabilisering van werk-lozen ⁽²⁾, met bijzondere aandacht voor de werkloosheidsverzekering en de maatschappelijke bijstand. In dat kader richt Dumont zich vooral op de vervanging van het recht op een bestaansminimum door het recht op maatschappelijke integratie (leefloon) die in 2002 plaatsvond en op de invoering, in 2004, van de actieve begeleiding en opvolging van werklozen. Door de analyse van die twee hervormingen gaat de auteur op zoek naar de concrete toepassing van de concepten 'actieve welvaartsstaat', 'activering' en 'responsabilisering' en de sociofilosofische theorie die daarachter schuilt.

Het onderzoek, dat niet alleen juridisch maar ook – en vooral – interdisciplinair is, wordt in drie hoofddelen opgesplitst. In het eerste deel wordt stilgestaan bij de liberale staat, de verzorgingsstaat en de actieve welvaartsstaat. Het tweede deel betreft de manier waarop de actieve welvaartsstaat concreet in België wordt uitgewerkt inzake tewerkstellingsbeleid. In het derde deel wordt een prospectieve blik geworpen op de actieve welvaartsstaat aan de hand van een aantal persoonlijke voorstellen. Doorheen het hele boek baseert de auteur zich bovendien op verschillende nationale en internationale bronnen, met bijzondere aandacht voor Vlaamse auteurs. Dit is inzonderheid een pluspunt voor een Franstalige publicatie.

In het eerste deel van het boek schetst de auteur de geschiedenis van de Belgische welvaartsstaat vanuit een filosofische invalshoek. Hij gaat op zoek naar de filosofische achtergrond van de liberale staat en van de welvaartsstaat door vier dimensies van het juridische staatsbestel te analyseren: het denkbeeld van het 'individu', het model van individuele verantwoordelijkheid, de opvatting van de rechtsfunctie en van de sociale rechtvaardigheid. Daarna stelt hij de oorzaken en de vormen van de crisis van de welvaartsstaat voor. Dat filosofico-historische parcours begint rond de 17de-18de eeuw, bij de 'uitvinding' van het individu. Dumont gaat ervan uit dat de essentie van

de moderne revolutie bestaat in het 'autonomiseren' van het individu. Zo stelt hij: "L'homme, qui n'était d'abord pensé que comme un rouage d'un corps social plus vaste, s'arrache de ses appartenances collectives et communautaires pour prétendre se donner à lui-même (...) sa propre loi, et ainsi conquérir son autonomie" ⁽³⁾. Dit uitgangspunt laat hem toe om daarna tot het begrip 'verantwoordelijkheid' over te gaan (omdat de mens handelingsvaardig is, draagt hij ook de verantwoordelijkheid voor zijn daden) en ten slotte tot de toekenning van subjectieve rechten aan de mens, daar het individu bevrijd wordt van zijn erfelijk vaste plaats in de maatschappij. Op die basis analyseert Dumont verder de organisatie van de staat, enerzijds van de liberale staat, anderzijds van de welvaartsstaat. Dat deel is zo rijk dat het onmogelijk is om het in detail te bespreken in een recensie. Zeer positief is ongetwijfeld het feit dat de auteur zijn woorden en zijn denkbeelden steunt op talrijke filosofische bronnen die vrijwel systematisch worden gecontextualiseerd. Daardoor kan hij een wetenschappelijke en kritische kijk geven op de geschiedenis, zonder vooringenomenheid en zonder in de valkuil van het zogezegd 'politiek correct gedachtengoed' te vallen dat vaak opduikt als men de geschiedenis moet reconstrueren. Wandelend op dat filosofico-historische pad, gidst Dumont de lezer naar de Belgische sociale zekerheid, haar grondslag, haar kenmerken. Het gaat niet om de zoveelste herschrijving van de geschiedenis van de sociale zekerheid, maar wel om de analyse van de (geschiedenis van de) sociale zekerheid door de bril van de de- en reconstructie van de actieve welvaartsstaat. Hiervoor steunt de auteur op filosofie, maar ook op andere humane wetenschappen (economie, sociologie, psychologie, enz.). Het eerste deel wordt afgesloten met een bespreking van de theorie van Frank Vandenbroucke over de actieve welvaartsstaat en van de Europese opencoördinatiemethode inzake sociaal beleid. Waar de bespreking van de actieve welvaartsstaat volgens Vandenbroucke wel haar plaats verdient in het boek, is dit volgens ons niet het geval voor de analyse van de opencoördinatiemethode van de Europese Unie. De stelling van de auteur zou immers even sterk zijn zonder dat stuk. Maar het boek is het resultaat van een doctoraatsthesis en, de dag van vandaag, hoort een Europees hoofdstuk bij een proefschrift!

Het tweede deel van het boek bevat een grondige bespreking van het recht op maatschappelijke integratie en van de actieve begeleiding en opvolging van werklozen. Dat deel is eigenlijk de kern van de thesis. Dumont spoort op in welke mate de twee vermelde hervormingen inzake tewerkstellingsbeleid van werk-lozen het denkbeeld van de actieve welvaartsstaat concreet vertalen. Daarvoor analyseert hij grondig elke hervorming aan de hand van de toepasselijke wetgeving (voor en na de hervorming), voorbereidende werken, rechtspraak, Franstalige en Nederlandstalige rechtsleer, enz. Het is zeker het meest positiefrechtelijke deel van het boek. Maar Dumont beperkt zich niet tot een juridische analyse van het recht op maatschappelijke integratie en van de actieve begeleiding en opvolging van werklozen. Hij gaat een paar stappen verder door een beroep te doen op andere humane wetenschappen om zijn onderzoekswerk te contextualiseren en te verfijnen. Zo steunt hij ook op cijfermateriaal, economische beschouwingen, sociale psychologie, evaluatieverslagen, kwalitatieve onderzoeken ... De lezer ontdekt doorheen de pagina's een daadwerkelijke interdisciplinaire benadering. De gehanteerde methodologie en de keuze van de auteur voor een echt interdisciplinaire analyse bieden ongetwijfeld een belangrijke meer-

(1) "La recherche a pour objet la mise en oeuvre du référentiel de l'État social actif en droit positif belge de l'assurance chômage et de l'aide sociale", D. DUMONT, *La responsabilisation des personnes sans emploi en question*, reeks Begasoz-Abetrass, vol. 2, Brussel, la Charte, 2012, 11, nr. 22.

(2) We hebben gekozen voor de benaming 'werk-lozen' om mensen zonder werk te identificeren. In onderhavig stuk gaat het dus zowel om de werkloosheidsuitkeringsgerechtigden als om de gerechtigden op leefloon (en ervoor bestaansminimum). Als het gaat om werkloosheidsuitkeringsgerechtigden spreken we van werklozen.

(3) D. DUMONT, *La responsabilisation des personnes sans emploi en question*, reeks Begasoz-Abetrass, vol. 2, Brussel, la Charte, 2012, 12, nr. 35.

waarde aan het juridisch onderzoekswerk. Bovendien neemt Dumont persoonlijke en duidelijke standpunten in. In een periode waar bij velen het politiek correct spreken de norm is geworden, dient de durf van de auteur te worden toegejuicht. Het doet deugd aan de rechtsliteratuur en aan de rechtswetenschap in haar geheel om een auteur te hebben die de moed heeft om persoonlijke stellingen te verdedigen en om op die manier een belangrijke bijdrage te leveren aan het rechtswetenschappelijke debat. Naar onze mening is het detailniveau in bepaalde passages het belangrijkste minpunt van dat onderdeel. De neiging voor detail is soms zo doorgedreven dat de lezer niet alleen de rode draad van de redenering dreigt te verliezen, maar dit soms wel 'overdreven' lijkt in vergelijking met de hoofdvraag van het onderzoek. Wat niet wegneemt dat bepaalde lezers, die meer op zoek zijn naar zeer specifieke en praktische informatie, dit zullen waarderen.

In het derde deel formuleert de auteur een aantal voorstellen om het sociaal beleid te beïnvloeden. Hiervoor, en tot onze grote verbazing, stelt de auteur twee nieuwe vragen door de universele tegemoetkoming en de versterkte voorwaardelijkheid van uitkeringen te bespreken. De analyse van beide extreme benaderingswijzen is zeker interessant, maar de keuze van de auteur om in deel 3 een discussie daarover te beginnen roept bij ons vragen op. Hoe dan ook ligt het belang van deel 3 vooral in de voorstellen die de auteur formuleert. Ver van het gangbare discours tegen responsabiliserings- en activeringsbeleid neemt Dumont een modern en constructief standpunt in dat rekening houdt met de context, het gewicht van het verleden, de uitdagingen van de toekomst en de contouren van de 'actieve welvaartsstaat'. Zo pleit hij voor een echte responsabilisering van de betrokken actoren, en in het bijzonder van de werk-lozen, maar niet voor hun verleden, wel voor hun toekomst. Een toekomst die ze mee zouden uittekenen met de steun van efficiënte en gepersonaliseerde begeleiding. Die begeleiding kan volgens hem perfect de vorm van het contract aannemen, op voorwaarde dat het contract niet wordt beperkt tot de onpersoonlijke vertaling van de administratieve eisen en juridische voorwaarden (naar zijn woorden gaat het in dat geval om een 'echt vals contract'⁽⁴⁾) maar wordt uitgewerkt rekening houdend met de verlangens en projecten van de betrokkenen zodat de contractualisering 'capacitante' voor het individu wordt. Met andere woorden, de contractualisering moet het individu in staat stellen om eigen vaardigheden en competenties te (her)ontdecken opdat hij (opnieuw) autonoom kan zijn. Ten slotte, omdat het Belgische sociale beleid zich in een Europees kader situeert, is Dumont van mening dat de Europese opencoördinatiemethode moet worden gedemocratiseerd.

Ondanks onze persoonlijke vragen en opmerkingen die eerder betrekking hebben op sommige methodologische keuzes van de auteur, is het boek van Daniel Dumont een echte aanrader, zowel voor positiefrechtelijke juristen als voor anderen die meer geïnteresseerd zijn in rechtsfilosofie, sociaal beleid of humane wetenschappen in het algemeen.

Valérie FLOHIMONT,
Professor UNamur,
Wetenschappelijk medewerker ISR-KU Leuven

(4) D. DUMONT, *La responsabilisation des personnes sans emploi en question*, reeks Begasoz-Abetrass, vol. 2, Brussel, la Chartre, 2012, 534, nr. 926.